

20

10

Missie

De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is een onafhankelijke adviescommissie van deskundigen. Zij adviseert overheden, nationaal en internationaal, over de kwaliteit van milieueffectrapportages. Haar uitgebreide kennis van m.e.r. stelt de Commissie beschikbaar voor iedereen.

Terminologie

Nederland kent twee typen milieueffectrapportage:

- project-m.e.r. levert de informatie, waardoor het milieubelang een volwaardige rol speelt bij besluiten over projecten met grote milieugevolgen. Het milieueffectrapport (MER) laat zien wat een initiatief betekent voor het milieu en welke alternatieven minder nadelige gevolgen hebben;
- plan-m.e.r. is gericht op milieubeoordeling van plannen en programma's zodat er al in de strategische fase aandacht is voor het milieu.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

20

10

colofon

ISBN 978 90 421 32156 0

© 2011, Commissie voor de milieueffectrapportage

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, opname in een geautomatiseerd gegevensbestand, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de Commissie voor de m.e.r.

Het Jaarverslag 2010 is gedrukt op Cocoon Silk.

Vormgeving en realisatie: Ontwerpbureau Suggestie & illusie, Utrecht

Redactie: Heleen Boerman en Anne Hardon (Commissie voor de m.e.r.)

Eindredactie: Tanja Veenstra, Utrecht

Fotografie: Sijmen Hendriks, Utrecht; p. 33 Xan Rice; p. 34 Gwen van Boven

Bezoekadres

Commissie voor de milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800

3511 ML Utrecht

Postadres

Postbus 2345

3500 GH Utrecht

t 030-2347666

f 030-2331295

e mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

inhoud

Voorwoord	4
Cijfers & feiten	7, 8, 14, 21, 22, 29, 30, 32, 36, 38
Aan het woord	10, 15, 20, 27, 28, 34
M.e.r. en ...	11, 18, 24
Project uitgelicht	9, 12, 19, 23, 35
Internationaal	17, 26
Blik op 2011	31, 39
In beeld	6, 13, 16, 25, 33, 37
Bijlagen	41-52

voorwoord

Dames en heren,

Terugkijkend op 2010 kan ik niet anders concluderen: het was een gedenkwaardig jaar. Op 1 juli werd de nieuwe m.e.r.-wetgeving in Nederland eindelijk van kracht. Nieuwe wetgeving met meer ruimte voor eigen invulling van het m.e.r.-traject door bevoegde gezagen. Het aandeel vrijwillige advisering nam daardoor toe van 22 tot 32 procent. Zoals verwacht, leidde de wetswijziging tot meer vragen aan de Commissie om mee te denken over de implementatie van milieueffectrapportage bij concrete projecten en plannen. Met een veelheid aan kennisproducten hebben we geprobeerd deze vragen zoveel mogelijk voor te zijn. Op basis van de positieve reacties zetten we deze kennisfunctie het komende jaar zeker voort.

Ook op andere fronten blijven we meedenken, zoals over de herziening van de omgevingswetgeving en implementatie van het gedachtegoed van de Commissie Elverding in m.e.r.-trajecten voor infrastructuur en gebiedsontwikkeling. Dit gedachtegoed blijft voor de overheid leidraad bij besluitvorming rond grote projecten en plannen. Terecht stelt de Rijksoverheid daarbij dat participatie van belanghebbenden vanaf het begin een voorwaarde is voor besluitvorming met draagvlak. Dat betekent dus een brede, open discussie vanaf de start van (plan-)m.e.r. over nut en noodzaak en brede, integrale alternatieve opties. Op basis van onze praktijkervaring constateer ik dat hier nog het nodige te winnen valt.

Van ons kunt u verwachten dat wij in de advisering bij plan-m.e.r. meer nadruk gaan leggen op effectbepaling aan de hand van *expert judgement*. Ik zie goede mogelijkheden om de onderzoekslast te beperken door meer te werken met risico-inschatting op basis van globale effectinschattingen met vuistregels. De bijbehorende onzekerheidsmarges kunnen en moeten afgedekt worden met het hebben van 'maatregelen achter de hand'. Deze maatregelen zijn essentieel om onverhoopte tegenvallers op te kunnen vangen.

Met enige zorg constateer ik dan ook dat een essentieel sluitstuk van het Elverding-denken, de oplevertoets, een beperkte invulling dreigt te krijgen. Draagvlak creëren voor besluiten en tegelijkertijd de onderzoekslast beperken, vind ik niet verstandig. Monitoring, waar nodig in combinatie met inzet van maatregelen 'achter de hand' om feitelijk optredende effecten

te beperken, zijn naar mijn stellige overtuiging de sleutel tot het verstandiger omgaan met effectvoorspellingen, waaronder die in m.e.r.

Voor ons internationale werk was 2010 niet minder gedenkwaardig. In januari verscheen het WRR-rapport *Minder pretentie, meer ambitie* en in november de *Basisbrief Ontwikkelingssamenwerking* van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In beide zie ik belangrijke inspiratiebronnen voor ons werk: de ambitie neemt toe en de focus wordt scherper. We gaan doen waar we goed in zijn en waar we verschil kunnen maken. Milieueffectrapportage hoort daar naar mijn mening nadrukkelijk bij.

Sinds de invoering, 25 jaar geleden, is Nederland wereldwijd pionier geweest in de praktische toepassing van milieueffectrapportage. De vraag naar Nederlandse praktijkervaring is dan ook buitengewoon groot. In 2010 vertaalde dit zich bijvoorbeeld in de start van onze nieuwe programma's in Pakistan, Burundi en Macedonië. De grotere focus op sectoren als landbouw en water en op samenwerking met de private sector is een steun in de rug bij onze activiteiten in de olie- en gassector in Ghana en Oeganda en bij de klimaatadaptatie in de Mekong-delta. De komende jaren geven we meer gewicht aan samenwerking met de private sector, bijvoorbeeld in de huidige samenwerking met de FMO of in het ORIO-programma, en de landbouwsector. Vooral in de toepassing van plan-m.e.r. voor landgebruik en zonering zie ik belangrijke synergie bij het realiseren van duurzame landbouw.

Tot mijn genoegen constateer ik dat wereldwijd met toenemend enthousiasme gebruik wordt gemaakt van een 'breed' m.e.r.-instrument. Dat wil zeggen, niet alleen gericht op milieu, maar vooral op duurzame ontwikkeling en transparant bestuur. Een bron van inspiratie, ook voor de Nederlandse praktijk!

Niek Ketting,
voorzitter Commissie voor de milieueffectrapportage

In 2030 wil de met verkeer omgeven Amsterdamse Zuidas tot de top-tien van Europa's duurzame stedelijke centra behoren. De Commissie adviseerde om de duurzaamheidsambities te vertalen naar concrete doelen.

ADVIES IN 2010

In 2010 bracht de Commissie in totaal 265 adviezen uit, 20 procent minder dan in 2009:

- 90 adviezen reikwijdte & detailniveau project-m.e.r. en combinatie plan- en project-m.e.r.;
- 42 adviezen reikwijdte & detailniveau plan-m.e.r.;
- 95 toetsingsadviezen project-m.e.r. en combinatie plan- en project-m.e.r.;
- 36 toetsingsadviezen plan-m.e.r.;
- 2 overige adviezen.

Er zijn 132 adviezen uitgebracht over reikwijdte & detailniveau (R&D), tegen 148 in 2009. Vooral bij project-m.e.r. is minder geadviseerd. Deze trend zet zich volgend

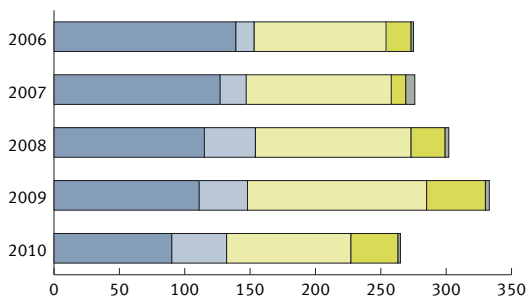
jaar vermoedelijk voort. Sinds invoering van de Wet modernisering m.e.r. (1 juli 2010) is advies van de Commissie in deze fase immers niet langer verplicht.

Het aandeel vrijwillige advisering compenseerde de terugloop van adviezen. In 2010 zijn 85 vrijwillige adviezen uitgebracht, tegen 69 in 2009.

Het aantal toetsingsadviezen nam eveneens af. Opvallend is de daling van het aantal plan-m.e.r.-toetsingen, terwijl die sinds 1 juli 2010 verplicht zijn: van 45 in 2009 tot 36 in 2010. We wachten 2011 af om meer over de oorzaak te kunnen zeggen.

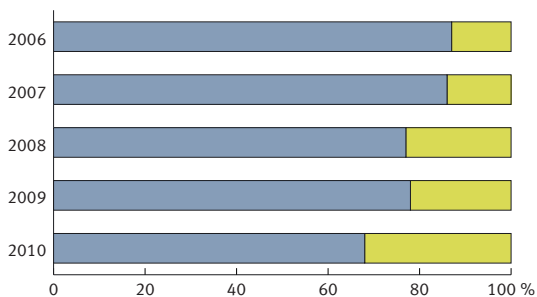

AANTAL EN TYPE UITGEBRACHTE ADVIEZEN 2006-2010

- Terms of Reference EIA or combined SEA/EIA
- Terms of Reference SEA
- Quality reviews EIA or combined EIA/SEA
- Quality review SEA
- Other advisory reports

VERPLICHTE VERSUS VRIJWILLIGE INSCHAKELING 2006-2010

- Compulsory
- Voluntary

ADVISERING OVERHEDEN

De verdeling van adviezen aan gemeenten, provincie en Rijk is de afgelopen jaren redelijk constant.

Van de adviezen was in 2010:

- 58 procent gericht aan gemeenten;
- 27 procent aan provincies;
- 14 procent aan het Rijk.

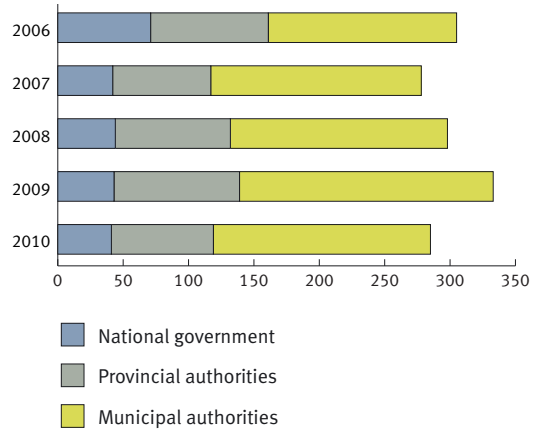
In absolute zin is het aantal adviezen aan het Rijk ongeveer gelijk gebleven aan dat van 2009. Het aantal adviezen aan provincies en gemeenten daalde voor het eerst sinds jaren, respectievelijk van 96 naar 78 (provincie) en van 194 naar 166 (gemeente).

EVALUATIE

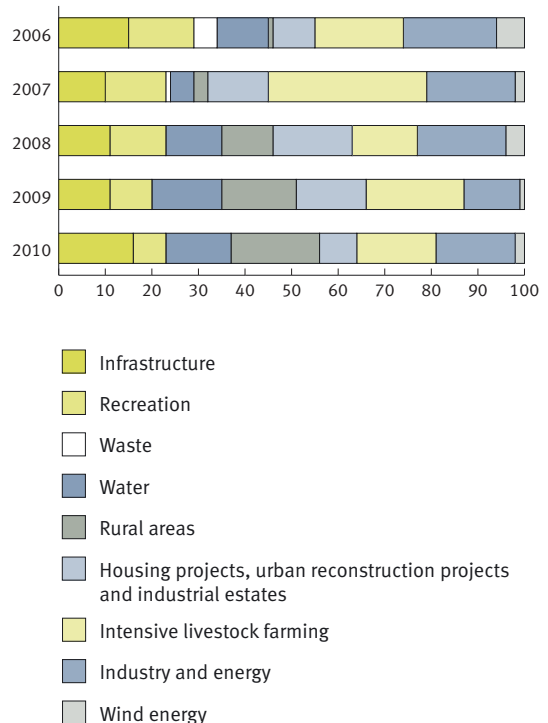
De m.e.r.-procedure kent drie momenten waarop de Commissie de kwaliteit van haar advisering evalueert:

- wanneer het richtlijnenadvies en/of advies R&D is uitgebracht;
- wanneer de richtlijnen voor het project-MER zijn vastgesteld;
- wanneer het milieueffectrapport is getoetst.

ADVISERING OVERHEDEN 2006-2010

AANTAL EN TYPE OPGESTARTE PROJECTEN 2006-2010

Buitengebied Hoogezand-Sappemeer

Beschrijving project

De gemeente Hoogezand-Sappemeer heeft in 2010 een aantal m.e.r.-procedures doorlopen, waarvan twee gelijktijdig. De gemeente stelde een structuurvisie vast met daarin besluiten op hoofdlijnen rond toekomstige woningbouwlocatie 'De Groene Compagnie', vlak bij het Natura 2000-gebied Zuidlaardermeer. Daarnaast was de gemeente bezig met herziening van het bestemmingsplan buitengebied, dat onder meer de ontwikkelingsruimte voor intensieve veehouderij regelt. Beide plannen spelen in het buitengebied en er is overlap. De Commissie adviseerde daarom de twee plannen in samenhang te beoordelen op milieueffecten.

Aandachtspunten

De gemeente heeft de samenhang tussen bestemmingsplan en structuurvisie tot op activiteitsniveau uitgewerkt in het milieueffectrapport. Er zijn ook Passende beoordelingen uitgevoerd. Die maakten inzichtelijk welke planelementen wel en welke niet strijdig zijn met elkaar, en wat de cumulatieve effecten zijn. Het rapport verschaft bijvoorbeeld helderheid over de gevolgen van waterrecreatie en de mogelijk nieuwe waterverbinding met het Zuidlaardermeer. Voor eventuele effecten op het Natura 2000-gebied zijn randvoorwaarden opgesteld, waardoor planvorming voor 'De Groene Compagnie' zou kunnen doorgaan. Een van de randvoorwaarden is een gescheiden waterhuishouding voor de nieuwbouwwijk en het Zuidlaardermeer, net als afsluiting van rietkragen voor recreanten. De Commissie wees erop dat deze maatregelen mogelijk wel gevolgen hebben voor het stedenbouwkundig plan.

Resultaat

Zowel het bestemmingsplan buitengebied als de structuurvisie is in 2010 vastgesteld.

“ Via factsheets, praktijkvoorbeelden, themacahiers en de website hebben we onze schat aan kennis in 2010 beter toegankelijk gemaakt voor de m.e.r-praktijk. Met veel positieve reacties! ”

Marijke Bremmer, werkgroepsecretaris en coördinator van het kennisteam van de Commissie

m.e.r.

en natuur

Beschrijving van de gevolgen voor natuur – en in veel gevallen voor Natura 2000 – maakt dikwijls deel uit van een milieueffectrapport. Het begrip ‘significantie’ staat centraal bij de toetsing van gevolgen van een voornemen voor Natura 2000-gebieden. Tot voor kort was echter niet concreet gemaakt wat we precies onder significantie moeten verstaan. Om de praktijk te helpen, heeft het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) samen met andere overheden de *Leidraad bepaling significantie* opgesteld. De Commissie heeft die leidraad vervolgens samen met het ministerie toepasbaar gemaakt voor milieueffectrapportage.

Essentieel zijn de volgende richtlijnen:

- kleine, onmeetbare veranderingen zijn niet significant;
- een afname die leidt tot minder oppervlakte, minder kwaliteit of een kleinere populatie dan het beoogde doel, is significant;
- houd altijd rekening met cumulatie van gevolgen;
- beoordeel kwaliteitsdoelen en oppervlakte doelen apart;
- beoordeel abstracte plannen op hoofdlijnen. Gedetailleerder onderzoek is pas nodig voor de uitwerking in projecten.

De leidraad is bedoeld als praktisch handvat bij de bepaling van significantie. Evengoed is ecologische kennis van de beoordelaar noodzakelijk. Het is niet verplicht om de leidraad bij elke beoordeling tot in detail te volgen. Uitgangspunt is: globaal waar het kan, gedetailleerd waar het moet.

Met deze verhelderde beoordelingssystematiek verwacht de Commissie minder tekortkomingen op het onderdeel natuur in milieueffectrapporten.

Nieuwe kerncentrales in Zeeland?

Beschrijving projecten

Enkele jaren terug zijn mogelijke locaties voor hoogspanningsverbindingen en grote elektriciteitscentrales vastgelegd in het *Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening*. Een van deze locaties is het Sloegebied in Zeeland, aan de Westerschelde. In de tussentijd heeft de Commissie geadviseerd over een fors aantal, zeer uiteenlopende initiatieven in dit gebied. Het meest in het oog springen die van beide aandeelhouders van de huidige kerncentrale Borssele. Zij willen, ieder afzonderlijk, een nieuwe kerncentrale in het gebied bouwen.

Aandachtspunten

De Commissie heeft voor beide kerncentraleplannen geadviseerd over reikwijdte & detailniveau. Omdat de initiatieven onderling minimaal verschillen, vindt zij dat dezelfde inhoudseisen aan beide milieueffectrapporten gesteld moeten worden.

Resultaat

Los van deze twee initiatieven adviseerde de Commissie de Rijksoverheid niet te lang te wachten met het opstellen van een plan-MER voor het Sloegebied. Er zijn veel plannen voor dit gebied en de vraag is of die allemaal passen.

Het streven van de regering om nieuwe kerncentrales in te zetten in Nederland, leeft maatschappelijk sterk. Het milieueffectrapport voor het Rijksinpassingsplan is een goed aanknopingspunt om in te gaan op nut en noodzaak van extra kerncentrales, voor- en nadelen van vestigingslocaties en cumulatie van effecten van alle plannen voor dit gebied.

Met het oog op waterveiligheid moet de Afsluitdijk op de schop. Milieueffectrapportage helpt bij het vinden van de juiste balans tussen veiligheidseisen en ambities voor natuur, recreatie en duurzame energie.

REIKWIJDTE & DETAILNIVEAU

Advisering vroeg in het traject, over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport (reikwijdte & detailniveau), nam in 2010 iets toe bij:

- infrastructuur;
- energie, grondstoffen en industrie.

De toename bij infrastructuur is opmerkelijk. Veel infrastructuurprojecten in 2010 vielen namelijk onder de *Spoedwet wegverbreding* of de *Crisis- en herstelwet*, waardoor advisering door de Commissie niet verplicht was.

Een lichte daling van het aantal adviezen over reikwijdte & detailniveau was te zien bij:

- woningbouw, bedrijventerreinen en stadsprojecten;
- water;
- recreatie.

Mogelijk is deze daling voor woningbouw, bedrijventerreinen, stadsprojecten en recreatie te verklaren door de kredietcrisis.

KWALITEIT R&D-NOTITIES

De notitie over reikwijdte & detailniveau is voor de Commissie uitgangspunt voor het te geven advies R&D. Bij 80 procent van haar adviezen bracht de Commissie nieuwe elementen in ten opzichte van de R&D-notitie. Vaak hadden deze betrekking op nieuwe alternatieven of varianten (37%), gewenste informatie over natuurwaarden (30%), onderbouwing van het voornemen (25%), verkeer (10%) en gezondheid (10%).

Bij de vastgestelde richtlijnen nam het bevoegd gezag het advies van de Commissie veelal zonder grote wijzigingen over (88%). Wanneer dat niet het geval was, ging het vooral om uit te werken alternatieven en varianten.

“ Als deskundige zorg je voor onafhankelijke kwaliteitsborging. Vanuit je expertise behoed je initiatiefnemers en bevoegd gezag voor juridische valkuilen. Met wat extra zorgvuldigheid is te voorkomen dat plannen onnodig stranden. ”

Rob Vogel, hoofd afdeling monitoring bij SOVON en deskundige voor de Commissie

Eurotank Terminal in de Europoort wil uitbreiden. De Commissie verzocht om kwantitatieve beschrijving van veiligheids- en emissie-effecten per scenario. Resultaat is een helder milieueffectrapport met drie alternatieven.

Azië, Zuid-Amerika en Europa

Azië

De klimaatproblematiek in Azië is een belangrijke prioriteit voor de Commissie. In Vietnam leidde de verkenning van climate proofing van strategisch beleid in 2010 tot een overeenkomst met de provincie An Giang (Mekong-delta). In Indonesië was de Commissie onder meer actief bij plannen voor kustversterking. En in Pakistan, zwaar getroffen door wateroverlast, ging het vierjarig NIAP-programma van start. Samen met de IUCN bracht de Commissie in zeven provincies het m.e.r.-systeem in kaart (*EIA mapping*).

Zuid-Amerika

In Zuid-Amerika gaat het de laatste jaren vooral om het spanningsveld tussen economische ontwikkeling en bescherming van natuurgebieden. In 2010 evalueerde de Commissie op verzoek van de ambassade milieustudies voor een diepzeehaven in kwetsbare natuur aan de Colombiaanse kust. In Bolivia beoordeelde de Commissie een milieueffectrapport over een geothermische installatie in beschermd natuurgebied. Hier is gedetailleerd geofysisch onderzoek nodig om de – naar verwachting grote – negatieve milieueffecten in kaart te brengen en mitigerende maatregelen te bepalen.

Europa

Enkele landen in Centraal-Europa zijn druk bezig met m.e.r.-wet- en regelgeving die voldoet aan Europese Richtlijnen. Toepassing is echter een ander verhaal. In het kader van het *Government to Government*-programma (G2G) begeleidde de Commissie het ministerie van Milieu en Planning van Macedonië in 2010 daarom bij *SEA-cases* en lancering van een *SEA-portal*. Ook kwam een delegatie hierheen om te leren van de Nederlandse aanpak. In Georgië is gewerkt aan de integratie van ruimtelijke ordening en plan-m.e.r. in de provincie Adjara. De eerste fase is afgerond en de Commissie is samen met de DLG betrokken bij het vervolg.

m.e.r.

en energie

Nederland bouwt aan de energie-infrastructuur van de toekomst. De Commissie adviseert over milieueffectrapportages voor:

- (kern)energiecentrales, windparken en energie uit afvalverbranding;
- leidinginfrastructuur (aardgasleidingen en hoogspanningsverbindingen);
- aardgaswinning, onder land en zee;
- ondergrondse opslag van aardgas, CO₂ en warmte/koude;
- opslag van olieproducten in havens.

In deze milieueffectrapportages gaat het veelal om vergelijking van nieuwe (milieuvriendelijker) technieken die de luchtkwaliteit of het energetisch rendement verbeteren. Ook veiligheid is hier cruciaal. Voor de CO₂-opslag in Barendrecht was dat een belangrijk discussiepunt, net als bij plannen voor nieuwe kerncentrales. Het Rijk is steeds vaker verantwoordelijk voor de ruimtelijke planning van energieprojecten. Locatie- en tracékeuzes in en rond natuurgebieden spelen hierbij een prominente rol. De Commissie vraagt daarom in haar advies aandacht voor nut en noodzaak van het plan, de locatiekeuze, mogelijke alternatieven en de gevolgen voor natuur.

Ook in ontwikkelingslanden gaan forse investeringen naar energie-infrastructuur. Geregeld krijgt de Commissie de uitnodiging te adviseren of trainingen te verzorgen over m.e.r. voor olie- en gaswinning en waterkrachtprojecten. Zo adviseerde zij in 2010 over plan-m.e.r. voor olie- en gasexploratie en -exploitatie in Bolivia, Oeganda en Ghana. Samen met het WWF gaf zij trainingen over plan-m.e.r. voor (offshore) oliewinning in West-Afrika.

Belangrijke onderwerpen die aan de orde kwamen:

- effecten van mogelijke olie lekkages;
- fasering en zonerings in de olie-/gaswinning om kwetsbare gebieden te ontzien;
- aandacht voor economische baten van bestaande ecosystemen (*Ecosystem Services*);
- gevolgen voor mens en milieu door het ontstaan van stuwweren;
- inspraak door de bevolking.

Structuurvisie ondergrond Drenthe

Beschrijving project

Drenthe maakte als eerste provincie een structuurvisie voor de ondergrond, waarin is vastgelegd welke functies daar mogelijk zijn (geothermie, aardgas- en CO₂-opslag). En of die ook gewenst zijn, gezien boven- en ondergrondse milieueffecten.

Aandachtspunten

De adviezen van de Commissie over reikwijdte & detailniveau zijn grotendeels gevolgd. Het milieueffectrapport is overzichtelijk en bevat veel bruikbare informatie. Het abstractieniveau van (ontwerp)structuurvisie en milieueffectrapport is echter nog hoog. In de structuurvisie zijn geen locaties aangewezen voor specifieke gebruiksfuncties. De visie geeft slechts aan waar welke toepassingen eventueel mogelijk zijn. Of die er daadwerkelijk komen, hangt af van gemeenten en andere initiatiefnemers. De provincie noemt wel voorkeuren. Zo ziet ze liever eerst tijdelijke opslag van 'strategisch gas' in een leeg gasveld dan direct permanente opslag van CO₂.

Resultaat

Doordat nog onbekend is welke initiatieven de markt zal genereren, vindt de Commissie het lastig te beoordelen of de provinciale doelstellingen op het gebied van klimaat en energieleveringszekerheid, zoals vermeld in het MER, realistisch zijn. Verder concludeerde zij dat de informatie in het milieueffectrapport nog te globaal is voor concrete projecten. Hiervoor volgt waarschijnlijk aparte project-m.e.r.

“ De in ontwikkelingslanden zeer gewenste investeringen en ingrepen kunnen bijdragen aan duurzame ontwikkeling, mits vooraf een goede toets op mogelijke effecten plaatsvindt. ”

Rudy Rabbinge, universiteitshoogleraar duurzame ontwikkeling en voedselveiligheid in Wageningen en als plaatsvervangend voorzitter van de Commissie met name betrokken bij internationale activiteiten

KWALITEIT MER

In 2010 toetste de Commissie 131 milieueffectrapporten (project- en plan-MER). Voor initiatieven op het gebied van water, infrastructuur, recreatie, grondstofwinning, industrie en energie verschijnen over het algemeen kwalitatief goede rapporten.

In 51 procent van de rapporten zijn echter belangrijke tekortkomingen geconstateerd. Dit percentage betekent wel een verbetering ten opzichte van vorig jaar (56%). In 2010 ging het meestal om ontbrekende informatie over:

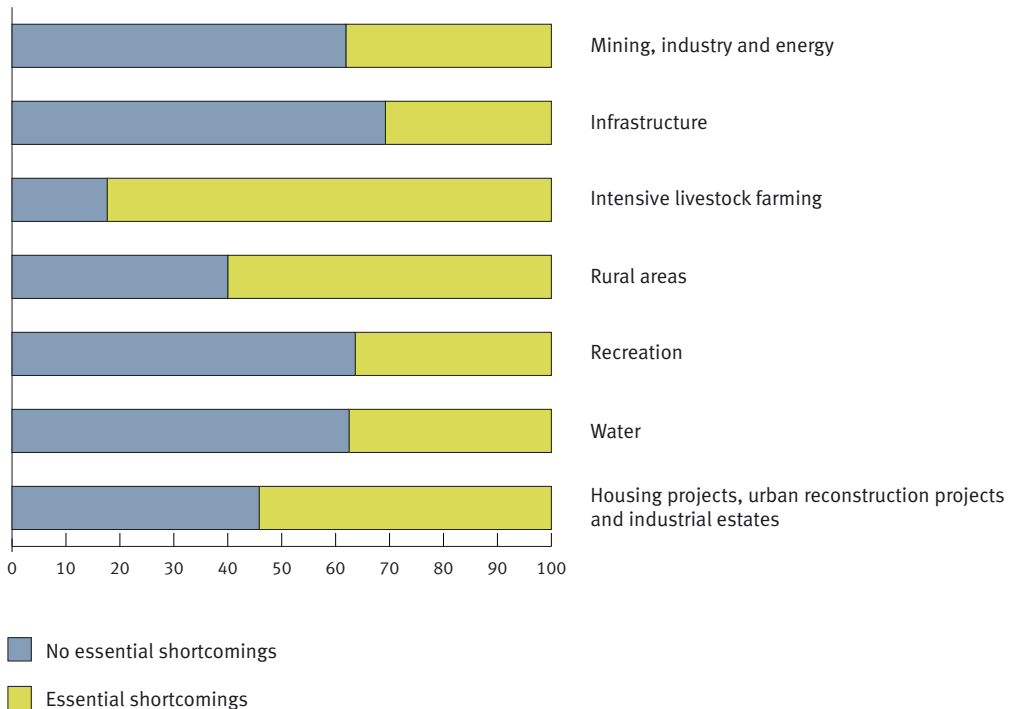
- natuur (48%);
- alternatieven en varianten (31%);
- meest milieuvriendelijke alternatief (23%).

TEKORTKOMINGEN NATUUR

Als het om ingrepen in de natuur gaat, onderschat men nog altijd de gevolgen voor Natura 2000. Onvoldoende zorgvuldig onderzoek ligt hieraan ten grondslag. Daarom startte de Commissie in 2010 extra activiteiten om de kwaliteit van informatie over natuur in m.e.r. te verbeteren. De tekortkomingen op het gebied van natuur zijn gedaald van 73 procent in 2009 naar 48 procent in 2010. Met het verschijnen van de *Leidraad significantie* en vertaling daarvan voor milieueffectrapportage door de Commissie hopen we dit percentage verder omlaag te brengen.

KWALITEIT MER IN CIJFERS

TEKORTKOMINGEN TYPE MER

Milieueffectrapporten waarin veelvuldig onvolkomenheden naar voren komen, behandelen intensieve veehouderij, landelijk gebied, woningbouw, stadsprojecten en bedrijventerreinen. Onvoldoende informatie over de effecten op natuur is vaak de oorzaak. Bij intensieve veehouderij en landelijk gebied ontbreekt vooral informatie over de gevolgen van verzurende en vermestende stoffen voor de natuur.

Bij tekortkomingen kiest het bevoegd gezag er doorgaans voor om de informatie te laten aanvullen (94%). In veel gevallen kon de Commissie daarna concluderen dat het rapport wel de vereiste milieu-informatie bevatte. Bij ongeveer een vijfde van de rapporten bleek de milieu-informatie alsnog onvoldoende of onvolledig.

BETERE RESULTATEN GELUID EN LUCHT

Opvallend is de kwaliteitsverbetering op het gebied van geluid en lucht (beide van ca. 30% tekortkomingen naar 13%). In het eerste geval komt dat vooral door het beperkte aantal projecten waarbij onderwatergeluid een rol speelt. In 2009 zorgden die voor veel aanvullingen. Betere resultaten voor luchtkwaliteit hangen direct samen met het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL), dat in 2009 is ingevoerd. Voor projecten die onder het NSL vallen, is individuele toetsing aan de normen van het project niet meer nodig.

ZIENSWIJZEN

Zienswijzen en adviezen neemt de Commissie sinds 1 juli 2010 niet langer automatisch mee in haar advies. Het bevoegd gezag kan daar wel om vragen, en dat gebeurt ook. In 2010 nam de Commissie in 70 procent van de adviestrajecten zienswijzen en adviezen mee. Belangrijkste reden voor het bevoegd gezag hierom te vragen is transparantie. Zienswijzen creëren draagvlak voor het besluit. Als ze bijvoorbeeld specifieke informatie bevatten, kan de Commissie de kwaliteit van haar advisering verbeteren.

Wind in de polder

Beschrijving project

Ruim honderd agrariërs en ondernemers, verenigd in de Koepel Windenergie Noordoostpolder, willen gezamenlijk een windpark realiseren. Het gaat om circa negentig windturbines langs de dijken van de Noordoostpolder, op land en in het IJsselmeer. Op het totale vermogen van maximaal 450 megawatt zouden 400.000 huishoudens kunnen draaien. Een windproject van deze omvang op en nabij land is nieuw voor Nederland. Niet alleen het aantal windturbines, ook de afmetingen ervan zijn uniek.

Aandachtspunten

Het milieueffectrapport maakt duidelijk dat er onder meer gevolgen zullen zijn voor de kwaliteit van het landschap en de leefomgeving (geluidshinder). Het windpark roept veel weerstand op. De talrijke zienswijzen tonen bezorgdheid over het IJsselmeer (Natura 2000), het landschap – Urk in het bijzonder – en geluidshinder.

De Commissie sluit zich aan bij de conclusie in het MER dat het voorkeursalternatief niet leidt tot aantasting van natuurlijke kenmerken. Wel wijst zij op de onzekere omvang van positieve effecten. Zij adviseert daarom monitoring van positieve en negatieve gevolgen.

Resultaat

De maatschappelijke onrust en weerstand deden de (voormalige) ministeries van Economische Zaken en VROM besluiten de afstand tussen windturbines in het IJsselmeer en bij Urk te vergroten. Hierdoor zijn zeven buitendijkse windturbines geschrapt. Definitieve besluitvorming volgt in 2011.

m.e.r.

en modernisering

Sinds 1 juli 2010 is de nieuwe m.e.r.-wetgeving van kracht. Aan de inhoudelijke rol van de Commissie is niets veranderd. Wel veranderd zijn de momenten waarop inschakeling van de Commissie verplicht is. Alleen in de uitgebreide m.e.r.-procedure is een toetsingsadvies nog verplicht. Daarnaast is vrijwillige adviesinwinning mogelijk.

Na een half jaar blijken betrokken partijen hun weg al aardig te vinden in de nieuwe situatie. Vaak kiezen initiatiefnemers in de voorfase voor een Notitie reikwijdte & detailniveau (R&D), een 'startdocument' voor raadpleging van adviseurs en betrokken bestuursorganen. In veel gevallen gaan deze notities ook naar de Commissie, met een vrijwillig verzoek om advies. Hoewel niet verplicht, worden R&D-notities vaak vastgesteld door het bevoegd gezag. Iedereen weet dan waar hij aan toe is.

De adviestermijn van de Commissie m.e.r. is in 2010 ingekort, doorgaans tot zes weken. Bij tijdige aankondiging van het milieueffectrapport is die korte termijn haalbaar. Op verzoek neemt de Commissie zienswijzen en adviezen mee in haar advisering.

In 2010 verwees een groot aantal uitspraken van de Raad van State naar het Hofarrest van 15 oktober 2009, dat Nederland veroordeelt wegens onvolledige invoering van de *M.e.r.-richtlijn*. Volgens dit arrest moeten initiatiefnemers ook onder de drempelwaarden beoordelen of hun voornemen belangrijke nadelige milieugevolgen heeft. Dat moet gebeuren aan de hand van factoren, vermeld in een bijlage van de m.e.r.-richtlijn.

Deze jurisprudentie wordt in 2011 in het Besluit-mer verankerd. Het is mogelijk een m.e.r.-beoordeling op vrijwillige basis door de Commissie te laten toetsen. De jurisprudentie leert dat de bestuursrechter veel waarde hecht aan een advies van de Commissie.

Ontpoldering van de Noordwaard en herstel van de kreekstructuur moet meer ruimte creëren voor hoogwater van de Waal. Volgens de Commissie brengt het milieueffectrapport de noodzakelijke maatregelen goed in beeld.

Afrika

De professionalisering van zeven m.e.r.-verenigingen in Centraal-Afrika werpt haar vruchten af. Het ledenaantal groeit, de inhoudelijke kennis neemt toe en een aantal verenigingen werkt samen met de overheid, onder meer aan het juridisch kader voor milieueffectrapportage. In 2010 heeft de Commissie samen met de SEEAC, overkoepelende organisatie voor de zeven m.e.r.-verenigingen, een train-de-trainerprogramma opgezet voor hun leden. Zij geven inmiddels zelf trainingen over m.e.r. Samen met de IUCN organiseerde de SEEAC voorts een regionale workshop over m.e.r. en mijnbouw, evenals een alomteweesde conferentie over m.e.r. en bosbouw. Haar zichtbaarheid in de regio neemt duidelijk toe.

Op het Afrikaanse continent is milieueffectrapportage niet vanzelfsprekend. Reden waarom de Commissie gevraagd is een rol te spelen bij een aantal grote energieprojecten, zoals de Memve'ele Waterkrachtcentrale in Kameroen (zie pag. 35).

In de Democratische Republiek Congo adviseerde de Commissie over mijnbouw in de provincie Katanga. Zij beveelt vooral de noodzaak van transparantie en goed bestuur in de mijnbouwsector aan, immers bepalend voor een aantrekkelijk ondernemingsklimaat en milieuverantwoord ondernemerschap. Ook vraagt de Commissie aandacht voor eerdere mijnbouwvervuiling. Wie ruimt deze schadelijke erfenis op?

In Ghana en Oeganda adviseerde de Commissie samen met NORAD over de aanpak van plan-m.e.r. voor olie- en gaswinning. Over hetzelfde thema gaf ze op verzoek van het WWF trainingen in West-Afrika.

Naast project- en plan-me.r. blijft advisering en coaching van overheden cruciaal voor duurzame capaciteitsontwikkeling. Met soms kleine, dan weer grotere stappen werkte de Commissie aan geleidelijke versterking van het m.e.r.-systeem in Mozambique, Burundi en Jemen.

“ Voor een nieuwe zijrivier van de IJssel vroegen wij vrijwillig tussentijds advies van de Commissie. Zo profiteerden we optimaal van haar deskundigheid en waren milieugevolgen vooraf scherp in beeld. ”

Theo Rietkerk, gedeputeerde Ruimte, Wonen en Milieu van provincie Overijssel en voorzitter van de stuurgroep IJsseldelta-zuid

“ De weergave van zienswijzen en inspraak in de adviezen van de Commissie is in orde. Het zou mooi zijn als die adviezen nu ook meer slagkracht krijgen. ”

Jan Korff de Gidts, voorzitter Kracht van Utrecht-initiatief en inspreker Planstudie Ring Utrecht

DE ORGANISATIE IN 2010

Financiële verantwoording

In 2010 heeft de Commissie in totaal € 8.040.200 aan subsidie ontvangen. Hiervan is € 6.275.600 toegekend door de ministeries van IenM, EL&I en OCW, voor haar wettelijke taken en kennisfunctie.

De overige € 1.764.600 is, ten behoeve van buitenlandse activiteiten, toegekend door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Na afronding en accountantscontrole van het financieel jaarrapport 2010 is een resumé hiervan op de website te vinden (mei 2011). www.commissiemer.nl

PERSONEELSGEGEVENS 31 DECEMBER 2010

Aantal medewerkers	64
Fte	45,4
Vast dienstverband	54
Tijdelijk dienstverband (incl. detachering)	10
Mannen	23
Vrouwen	41
Nieuwe medewerkers 2010	5
Vertrokken medewerkers 2010	7
Detachering	1
Stagiairs	1

KENNISFEITEN 2010

- E-nieuwsbrief *OpMERkelijk* is 9 maal verstuurd (6 × in 2009), naar 3.248 abonnees, tegen 2.400 in 2009.
- De website had maandelijks gemiddeld ruim 4.200 bezoekers.
- Er zijn 18 factsheets (compacte, actuele informatie over diverse onderwerpen) en 15 praktijkvoorbeelden (over de rol van m.e.r. in de besluitvorming) gepubliceerd.
- Over plan-m.e.r. bij structuurvisies is een cahier samengesteld.
- De helpdesk ontving gemiddeld 30 vragen per maand, veelal over het m.e.r.-systeem en de rol van de Commissie daarin.
- Functie en taken van de Commissie zijn duidelijk verwoord in een folder en flyer.
- De Commissie organiseerde themabijeenkomsten over plan-m.e.r., natuur, water en cultuurhistorie.
- Zie bijlage 4 voor alle presentaties, publicaties en workshops.

KENNISFUNCTIE 2010

Eind 2009 besloot het ministerie van IenM de kennisfunctie van de Commissie substantieel uit te breiden. Hierdoor kon zij in 2010 steviger inzetten op het delen van kennis en informatie. Doel is grotere zelfredzaamheid van het bevoegd gezag, betere toepassing van m.e.r. en kwalitatief betere milieueffectrapporten. In 2010 zijn nieuwe kennisproducten ontwikkeld, zoals factsheets en praktijkvoorbeelden. Daarnaast is begonnen met verbetering van de website. Eind 2010 zijn de nieuwe kennisproducten geëvalueerd. De resultaten neemt de Commissie mee in de keuze van producten en activiteiten voor 2011.

VOETAFDRUK COMMISSIE

De Commissie is in 2010 duurzamer gaan werken.

- Een groot deel van de ICT-systemen draait sinds medio 2010 op virtuele servers, dat daarmee van 15 naar 6 systemen is teruggebracht. Minder elektriciteitsverbruik, warmte en lawaai is het gevolg.
- Deze aanpassing maakt thuiswerken eenvoudiger. In 2010 hadden 6 medewerkers een vaste thuiswerkdag per week.

- De Commissie gebruikt multifunctionele machines die niet alleen ('secure') printen en kopiëren, maar ook scannen.
- De bibliotheek maakt documenten zoveel mogelijk digitaal beschikbaar.
- Medewerkers en deskundigen worden gestimuleerd om lopend, per fiets of met het openbaar vervoer te reizen.
- De Commissie Internationaal heeft de 60 gemaakte vliegreizen gecompenseerd bij GreenSeats.

2011

Voor 2011, dat als eerste jaar volledig onder de nieuwe m.e.r.-wetgeving valt, verwachten we verdere afname van het aantal verplichte adviestrajecten en meer advisering op vrijwillige basis. Bij de verplichte trajecten zal het accent voornamelijk liggen op plan-m.e.r. Bij vrijwillige advisering gaat het vooral om het gewenste reikwijdte & detailniveau van milieueffectrapporten. Wanneer de nieuwe Besluit-m.e.r. in 2011 in werking treedt, neemt het aantal adviezen op vrijwillige basis mogelijk toe. Evengoed verwachten we in 2011 netto minder adviezen uit te brengen.

In 2010 hebben we de communicatie over onze ervaringen in de m.e.r.-praktijk sterk geïntensiveerd. In 2011 zetten we deze lijn door. Ook gaan we aanvullend workshops organiseren over actuele m.e.r.-thema's, onder meer over het thema Natuur. Dat blijkt nog vaak een probleem op te leveren in milieueffectrapportage. Ter ondersteuning hebben we onze ervaringen op een rij gezet in een cahier Natuur.

Verder gaan we aan de slag met de vraag hoe in milieueffectrapportage en besluitvorming verstandig kan worden omgegaan met onzekerheden bij effectbepalingen. De Commissie Elverding vroeg terecht aandacht voor dit onderwerp, dat niet alleen relevant is voor infrastructuurplannen, maar voor de gehele m.e.r.-praktijk.

Tot slot houden we de recente praktijkervaring met beschrijving van klimaatveranderings- en gezondheidseffecten tegen het licht. Bruikbare en actuele advieslijnen zullen het resultaat zijn.

INTERNATIONALE CAPACITEITSONTWIKKELING

De internationale vraag naar m.e.r.-deskundigheid neemt onverminderd toe. Op verschillende manieren, onder meer met training en coaching, draagt de Commissie bij aan invoering en wettelijke verankering van milieueffectrapportage. Bij voorkeur

gebeurt dit in meerjarenprogramma's. Van belang is een regionale aanpak, zodat bij grensoverschrijdende onderwerpen tussen buurlanden uitwisseling van kennis plaatsvindt over wetgeving, praktijk en aanpak.

ADVISERING

Internationale advisering door de Commissie kent twee vormen: met en zonder werkgroep. De eerste start met bezoek van een deskundigenwerkgroep aan het land in kwestie. Die spreekt met vertegenwoordigers van ministeries en belanghebbenden. Vervolgens geeft de werkgroep advies over richtlijnen of toetst zij het milieueffectrapport.

In 2010 ging het om:

- toetsing van het MER voor een waterkrachtproject in Kameroen;
- richtlijnen voor een Post Conflict Impact Assessment ter reconstructie van mijnbouw in Katanga, Democratische Republiek Congo;

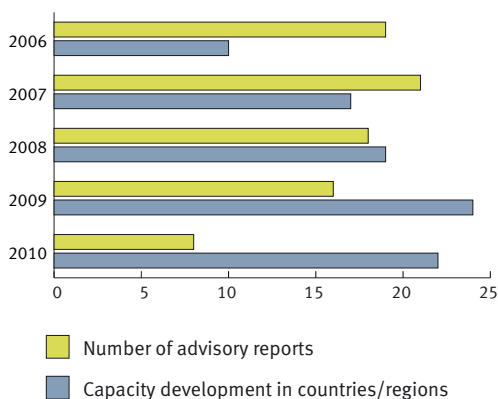
- toetsing van het MER voor een dam in de Wadi Hassan in Jemen.

Bij de tweede vorm van advisering levert het secretariaat van de Commissie desgevraagd commentaar op richtlijnen, (concept)milieueffectrapporten en handleidingen. In 2010 werden vijf secretariaatsadviezen opgesteld: voor Bolivia, Colombia, Ghana, Pakistan en projecten binnen het ORIO-programma (AgentschapNL). Alle adviezen zijn te vinden op de internationale website.

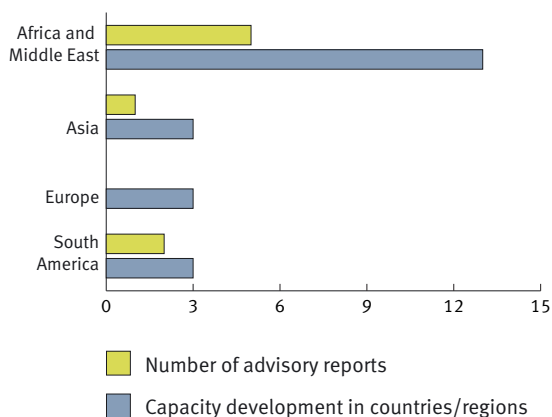
www.eia.nl

ADVIEZEN EN CAPACITEITSONTWIKKELING INTERNATIONAAL

2006-2010

PER CONTINENT 2010

Via plan-m.e.r. weegt Oeganda milieugevolgen en sociale effecten mee van olie- en gasexploratie in de 'Albertine Graben', een gebied met grote biodiversiteit, waaronder het voor visserij belangrijke Lake Albert.

“ De Commissie stimuleert de professionalisering van Centraal-Afrikaanse m.e.r.-verenigingen. Met haar gedegen én flexibele manier van werken helpt zij ons daadwerkelijk bij het bereiken van onze doelen. ”

Dieudonné Bitondo, uitvoerend secretaris van het Secretariaat voor milieueffectrapportage in Centraal-Afrika (SEEAC)

Waterkracht in Kameroen

Beschrijving project

De regering van Kameroen heeft besloten grootschalig in te zetten op waterkrachtcentrales voor energiewinning. De bouw van een dam bij de Memve'ele watervallen in de rivier de Ntem is een van de plannen. De watervallen bevinden zich op de grens van het Campo-Ma'an National Park, een gebied dat bekendstaat om zijn biodiversiteit en inheemse bevolking. Op verzoek van het ministerie van Energie en Water heeft de Commissie twee jaar gefungeerd als onafhankelijk expertpanel. Als zodanig adviseerde zij in 2009 over richtlijnen voor de Environmental and Social Impact Assessment (ESIA), dat zij in 2010 toetste.

Aandachtspunten

De Commissie vraagt in haar richtlijnenadvies speciale aandacht voor veiligheidsrisico's van de dam voor bouwvakkers, bewoners en natuur. In het ESIA bleek dit punt onvoldoende aan de orde te komen. Het is daarom voor het bevoegd gezag moeilijk om mitigerende maatregelen te bepalen. Daarnaast vond het panel dat de sociaal-economische studie te weinig informatie bood om de gevolgen voor de lokale bevolking op langere termijn goed te kunnen inschatten.

Resultaat

De minister heeft laten weten het ESIA onder andere op bovengenoemde punten te zullen verbeteren.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

Samenwerking en bundeling van krachten zijn belangrijke pijlers voor het werk van de Commissie. Het gaat om afstemming van onderwerpen, innovatie van aanpak en kennisuitwisseling in binnen- en buitenland. In 2010 heeft de Commissie samengewerkt met:

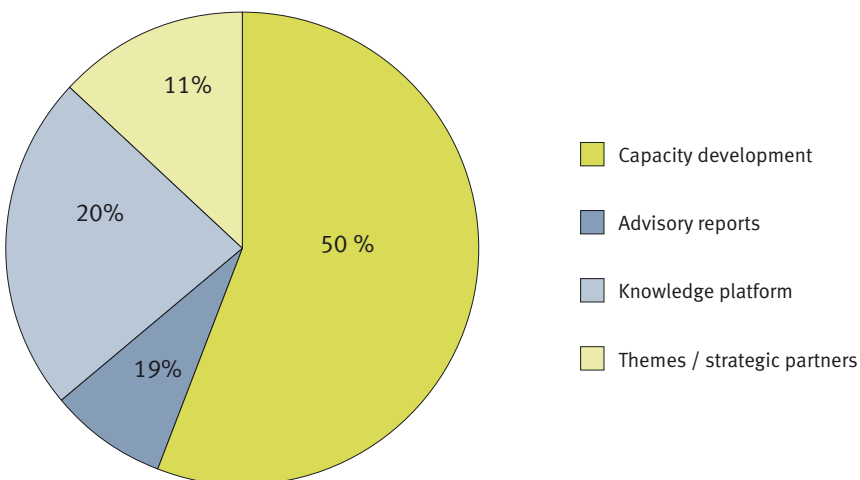
- de Wereldbank, o.a. aan de publicatie *SEA in policy and sector reform*;
- het CPWC en de Universiteit van Wageningen, aan de publicatie *Climate Change in Watermanagement*;
- het *Oil for Development*-programma van NORAD en met WWF/WAMER voor de olie- en gasector in Afrika;
- het ORIO-programma voor ontwikkeling van de private sector in Afrika;
- IUCN voor het NIAP-programma in Pakistan;
- ITC, IHE-Unesco en GTZ voor m.e.r.-onderwijs en -onderzoek.

Verder maakt de Commissie deel uit van het *Partnership on Environmental Assessment in Africa* en is zij actief binnen de *International Association for Impact Assessment*. Namens DGIS heeft de Commissie zitting in de OECD-DAC SEA Task Force.

AMBASSADES

De Commissie werkt ook nauw samen met de Nederlandse ambassades ter plaatse. De ambassade informeert de Commissie over milieu en de politiek-economische context en betreft haar waar nodig bij haar werk. Andersom adviseert de Commissie de ambassade over de nationale en regionale m.e.r.-praktijk en -wetgeving. Op verzoek evalueert de Commissie (strategische) plannen en rapporten op m.e.r.-plicht en aanpak.

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN - TIJDSBESTEDING 2010

In een plan-m.e.r. onderzoekt de Vietnamese provincie An Giang maatregelen voor klimaatadaptatie in de Mekong-delta. De milieueffectrapportage dient als voorbeeld voor andere Vietnamese provincies.

KENNISCENTRUM – INTERNATIONAAL

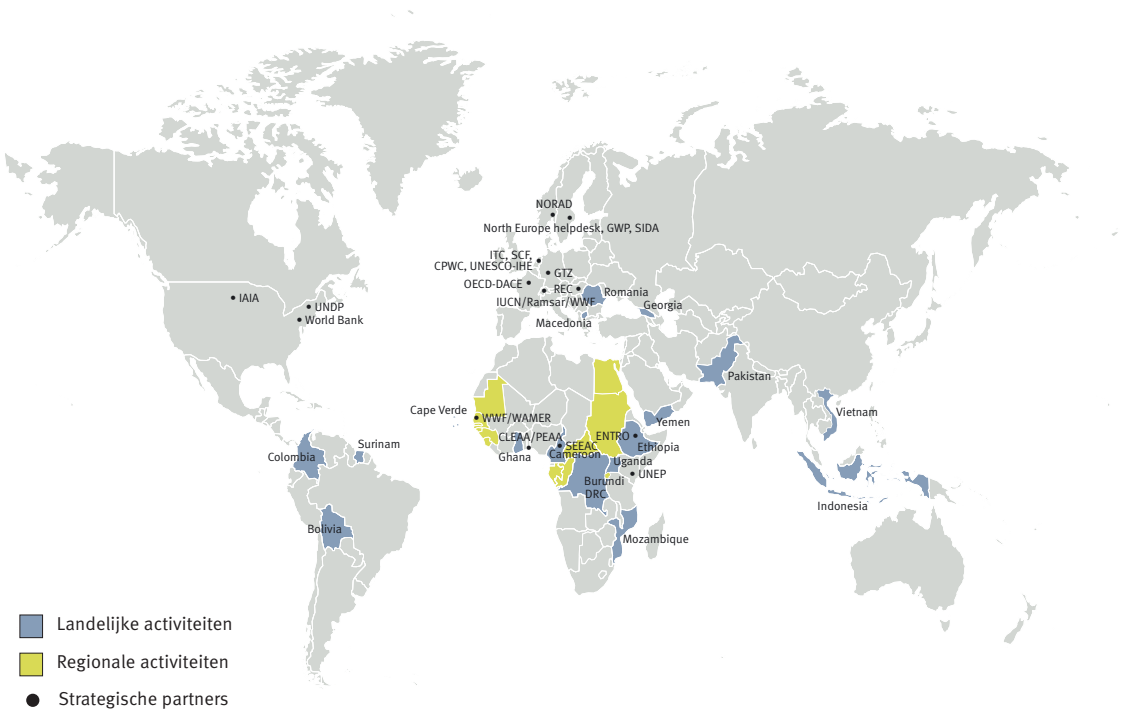
Het toegankelijk maken van kennis over milieueffectrapportage in ontwikkelingslanden is een wezenlijk onderdeel van het werk van de Commissie. Daartoe onderhoudt zij een website met nieuws, publicaties, landenprofielen en adviezen. Met het oog op verbeteringstrajecten ontwikkelt zij nieuwe methodes om m.e.r.-systemen in kaart te brengen, zij publiceert over haar werk en draagt bij aan uitgaven van derden. Medewerkers geven trainingen en presentaties in binnen- en buitenland en hebben zitting in relevante netwerken en panels. De Commissie is ervan overtuigd dat het delen van expertise en uitwisseling met internationale collega's essentieel is voor de verdere ontwikkeling van een succesvolle internationale m.e.r.-praktijk.

KENNISPRODUCTEN

- Engelstalige en Spaanstalige landenprofielen over m.e.r.-wet- en regelgeving en -praktijk;
- 2.600 bronnen over m.e.r. internationaal in de online catalogus;
- key sheets en *Views and Experiences* over m.e.r. en verschillende thema's/sectoren;
- *EIA Mapping Tool*;
- e-newsletter (600 abonnees);
- nieuwsberichten in 4 talen;
- Q&A-service;
- Zie bijlage 4 voor alle presentaties, publicaties en workshops in binnen- en buitenland.

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN 2010

2011

Capaciteitsontwikkeling in Afrika, Azië en Oost-Europa, advisering over plan-m.e.r. in Afrika en analyse van m.e.r.-systemen in West-Afrika: een greep uit onze agenda voor 2011. Concreet richten we ons bijvoorbeeld op ruimtelijke planning in Mozambique en Georgië, klimaatadaptatie in Vietnam en olie- en gaswinning in Ghana en Oeganda. In Centraal-Afrika helpen we m.e.r.-verenigingen sterke en effectieve organisaties te worden.

Het internationale kenniscentrum bouwen we intussen verder uit, onder andere met meer landenprofielen op de website. Die zijn uniek in hun soort en essentieel als informatiebron over m.e.r.-wet- en regelgeving in ontwikkelingslanden.

2011 is ook een jaar van herbezinning. Enerzijds op de nieuwe accenten die de huidige regering legt, op voedsel, water, de private sector en Nederlandse professionaliteit. Anderzijds op de strategie voor de volgende overeenkomst met het ministerie van Buitenlandse Zaken (vanaf 2012). In 2011 verkennen we onder meer hoe plan-m.e.r. kan bijdragen aan voedselzekerheid, hoe milieueffectrapportage effectief kan zijn bij de integratie van klimaatonderwerpen in beleid en hoe we onze samenwerkingsverbanden kunnen versterken. Tot slot onderzoeken we hoe we het succesvolle Centraal-Afrika-programma kunnen toepassen in West- en Oost-Afrika.

Kortom, milieueffectrapportage in het buitenland is volop in ontwikkeling. We zijn blij dat we hier deel van uitmaken en kunnen voortbouwen op ons werk van de afgelopen twintig jaar.

Afkortingen Internationaal

ACAMEE	Association Camerounaise pour L'Evaluation Environnementale
CLEAA	Capacity Development and Linkages for Environmental Assessment in Africa
CPWC	Cooperative Programme on Water and Climate
DGIS	Directoraat Generaal Internationale Samenwerking
DLG	Dienst Landelijk Gebied
EIA	Environmental Impact Assessment (besluit-m.e.r.)
ENTRO	Eastern Nile Technical Regional Office
GTZ	Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit
GWP	Global Water Partnership
IAIA	International Association for Impact Assessment
IOB	Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie
ITC	International Institute for GEO Information Science and Earth Observation
IUCN	International Union for Conservation of Nature
NIAP	National Impact Assessment Programme (in Pakistan)
NORAD	Norwegian Agency for Development Cooperation
OECD-DAC	Organisation for Economic Collaboration and Development/ Development Assistance Committee
ORIO	Ontwikkelingsrelevante Infrastructuurontwikkeling (programma DGIS)
PEAA	Partnership for Environmental Assessment in Africa
REC	Regional Environmental Center
SCF	Sustainability Challenge Foundation
SEA	Strategic Environmental Assessment (plan-m.e.r.)
SEEAC	Secrétariat pour l'Evaluation Environnementale en Afrique Centrale
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO-IHE	Institute for Water Education
WAMER	West African Marine Eco Region
WWF/WNF	World Wildlife Fund/Wereld Natuur Fonds

ORGANISATIE EN MEDEWERKERS OP 31 DECEMBER 2010

Bijlage 2

LEDEN EN ADVISEURS DIE IN 2010 AAN EEN WERKGROEP DEELNAMEN

Leden

- ir. H.G. van der Aa
- ing. R.J.M. van Alderen
- dr. ir. F.G. van den Aarsen
- prof. dr. B.J.M. Ale
- drs. W. Altenburg
- ir. C.J.M. Anzion
- ing. W.G. Been
- ing. E.H.A.de Beer
- dr. J.H. van den Berg
- drs. L. Bijlmakers
- dr. G.J. van Blokland
- drs. ir. B.A.H.V. Brorens
- ir. H.S. Buijtenhek
- ir. J.G. Cuperus
- dr. N.M.J.A. Dankers
- ir. J.A.M. van Dijk
- ing. A.J. Dragt
- ir. W. van Duijvenbooden
- ir. P. van Eck
- ing. H.H. Ellen
- dr. F.H. Everts
- ing. R. Faasen
- prof. mr. A. Freriks
- ir. C. van der Giessen
- ir. J.H.J. van der Gun
- ir. F.A.C. de Haas
- ing. D. Hamhuis
- prof. dr. ir. R.E.C.M. van der Heijden
- dr. C.J. Hemker
- ing. H.J.M. Hendriks
- dr. ir. J. Hoeks
- prof. dr. P. Hoekstra
- ir. J.A. Huizer
- ir. P. Janse
- drs. S.R.J. Jansen
- ing. R.P.M. Jansen
- H.H. Janssen

- ir. W.H.A.M. Keijsers
- drs. M.A. Kooiman
- dr. ir. J.A.M.M. Kops
- ir. P.H.R. Langeweg
- ir. J.E.M. Lax
- drs. J.A.A.M. Leemans
- drs. A. van Leerdam
- L.Th. de Leu
- dr. R.S.E.W. Leuven
- prof. ir. E.A.J. Luiten
- prof. dr. ir. F.M. Maas
- drs. Y.J. van Manen
- prof. dr. J.M. Mastop
- prof. dr. H.J. Meurs
- drs. L. Oprel
- ir. H. Otte
- ing. B. Peters
- dr. J. Renes
- drs. N.M. de Rooij
- ir. K.A.A. van der Spek
- ir. H.E.M. Stassen
- ing. G. van der Sterre MSc.
- ir. J. Termorshuizen
- prof. dr. J.H.J. Terwindt
- ing. R.L. Vogel
- dr. N.P.J. de Vries
- ir. R.F. de Vries
- ir. P. Vrijlandt
- prof. ir. J.J. van der Vuurst de Vries
- drs. K. Wardenaar
- prof. dr. G.P. van Wee
- drs. R.B. van der Werff
- drs. F. Wijnants
- ir. J.H. de Zeeuw
- ir. H.A.P. Zinger
- drs. G. de Zoeten

Adviseurs

- ing. R. Aagten
- prof. dr. ir. C. van den Akker
- dr. J.A. Annema
- J.G. Arkes
- prof. dr. E.J.M.M. Arts
- ir. J.J. Bakker
- ir. W. Beekman
- drs. D.J.F. Bel
- ir. L. Besselink
- drs. A. Biesheuvel
- ir. A.J. Bliet
- ing. P. Bloemerts
- prof. dr. P.L. de Boer
- ir. J.H. Boersma
- ir. S. Bokma
- ing. R.J.J.M. van Bommel
- ir. D.A. Boogert
- ir. L.D. Boom
- ir. P. van der Boom
- ing. P.J.M. van den Bosch
- H. Boukes
- ir. T.B.J. Bremer
- dr. W. ten Brinke
- ir. A. J. F. Brinkmann
- drs. M.E.A. Broekmeyer MSc.
- dr. M.J. Brolsma
- ir. J.J. Buitenhuis
- ir. ing. R.B. Buiting
- drs. F.P.T. van de Coevering
- ing. E.E.M. Coopmann-van Overbeek
- dr. C.C.H. Cronenberg
- ing. R.J. van Dijk
- drs. S. Dirksen
- ir. F.D. Dotinga
- dr. J.M. Drees
- ir. J.H.A. Driessen
- drs. R. During

- ir. G. van Ee
- dr. K. Essink
- ing. N. Faber
- ir. M.J. Fabery de Jonge
- ir. T. Fast
- W. Foppen
- ir. C.P.J.M. Geelen
- ir. R. Geerts
- ing. J.M. van der Grift
- dr. J. Groen
- dr. H.R.G.K. Hack
- dr. E. van der Heijden
- ir. D.L.J. Heikens
- drs. W.A.M. Hessing
- ir. N.K. Hoekstra
- ing. W. Hoeve
- dr. ir. F.D. van der Hoeven
- dr. C.A.E.M. de Hollander
- drs. W.C.M. van Hooff
- dr. R.P.W.M. Jacobs
- dr. ir. Z. Jager
- ing. S. Jak
- ing. J.A. Janse
- dr. ir. C.A.F. de Jong
- ing. L.M. de Jong MSc.
- ir. J.H. de Jong
- dr. ir. R.A. Kastelein
- ir. J.C.F. van Kempen
- drs. R.J. van Kerkhoff
- drs. H.J.B.A. van Kessel
- drs. ing. H.J. Kingma
- drs. R.J.M. Kleijberg
- T.R. Knottnerus
- B.J.H. Koolstra MSc.
- drs. B. Korf
- ing. P.A. Kroeze
- H.C. Kromhout
- drs. V.H.M. Kuypers
- ir. P.F.A. de Leege

- dr. ir. E.J.T.M. Leenen
- ing. J.J.A. van Leeuwen
- ing. M.J.P. van Lieshout
- B. Lowijs
- G. Lukken
- dr. H. de Mars
- dr. M.P.W. Meffert
- dr. H. Middelkoop
- dr. G.W.N.M. van Moorsel
- ir. J. Mulder
- ir. J.A. Nuesink
- dr. M.J.F. van Pelt
- H. Pelt-van de Ven
- ing. M. Pijnenburg
- ir. A.J. Pikaar
- drs. J.L.P.M. van der Pluijm
- dr. ing. E.P. Querner
- ing. L.J.M. Raaijmakers
- ir. J.G.M. Rademakers
- dr. S.A. Rienstra
- ir. F. Rooijers
- drs. F. Rosenberg
- ir. J.A.F.de Ruijter
- dr. ir. L.T. Runia
- ing. R.H. Schokker
- drs. J.G.M. Schouffoer
- ing. C. Slijpen
- ir. H.T. Sman
- ir. M.C.J. Smits
- mr. dr. M.A.A. Soppe
- ir. I. Spapé
- ing. I. Spapens-Reijnders
- prof. dr. K.V. Sykora
- ir. S. Teeuwisse
- ing. L.F.A. Theuws
- drs. ing. F. ten Thij
- drs. ing. P.C. Tromp
- ir. A. Valk
- drs. P.C. van Veen

- drs. F.W. van der Vegte
- ing. W.C. Verboom
- prof. dr. H. Veringa
- ir. M.L. Verspui
- drs. C.T.M. Vertegaal
- ir. M.A.J. Vervoort
- ir K. Vinkx
- drs. N.F.H.H. Vossen
- ir. P.P.A. van Vugt
- ir. R.N. Walter
- dr. J. Wesseling
- dr. Ir F. van de Wetering
- drs. H.A.T.M. van Wezel
- ir. B.J. Wiekema
- ir J.H.A. Wijbenga
- ing. P.J.M. van Wijlick
- drs. J. van der Winden
- drs. R.A.M. van Woerden
- dr. F. Woudenberg
- ing. E. Wymenga

Internationaal

- mr. J.H. van den Berg
- mr. M.G. Bos
- mr. S. Cogels
- mr. F.D. Deodatus
- ms. M.M. Eid
- mr. F.C. Fahl
- ms. M. Faneca Sánchez
- mr. J.W.A. Foppen
- mr. P.H. van der Kleijn
- ms. J. de Kwaadsteniet
- mr. A.G.J. Lejeune
- mr. B. Lof
- mr. J.R.J. Mercier
- mr. W. Schrage
- mr. R. Slootweg
- mr. P. Wit

Bijlage 3

UITGEBRACHTE ADVIEZEN 2010

Nederland

Adviezen Reikwijdte & Detailniveau

1630	Molenaars fokbedrijf bv, Markelo	2368	Vervanging CKI Akzo Nobel, Rotterdam-Botlek
2198	RijnlandRoute	2369	Verbranden gevaarlijk afval ARN, Weurt
2218	Motorcrossterrein, Landerd	2370	Pluimveehouderij Het Anker Dodewaard, Neder-Betuwe
2240	Westelijke Langstraat, provincie Noord-Brabant	2371	Pluimveehouderij Tolsestraat Dodewaard, Neder-Betuwe
2315	Ontwikkelingen woningbouw en voorzieningen Hoofddorp-Zuid	2372	Pluimveehouderij Nieuwe dijk Kesteren, Neder-Betuwe
2319	Zuidoostvleugel BrabantStad Noordoostcorridor	2373	Ontwikkeling bouwlocatie Rijswijk-Zuid
2346	Haagse Nota Mobiliteit, Den Haag	2374	Landbouwontwikkelingsgebied Witveldweg, Horst aan de Maas
2347	Gasgestookte elektriciteitscentrale InterGen, Moerdijk	2375	Varkenshouderij Dorreweg, Ambt Delden
2348	Uitbreiding vleesvarkensbedrijf Pasman & Van der Heide, Hoogeveen	2376	Bestemmingsplan buitengebied, Gennep
2349	Uitbreiding fokvarkensbedrijf W.F. Huirne C.V. Erica, Emmen	2378	Pluim- en rundveehouderij Van Ravenhorst, Woudenberg
2351	Uitbreiding agrarisch bedrijf Mts. Cordes-Winter, Steenwijkerland	2380	Windplan Wieringermeer
2353	Duurzame glastuinbouw, Pijnacker-Nootdorp	2381	Waterstofelektriciteitscentrale C.Gen Sloehaven-Vlissingen
2354	Bypass A12 Nootdorp	2383	A1 Apeldoorn-Zuid - Beekbergen
2355	Onderzoeksreactor Pallas	2384	Zoutwinning Zuid-Oost Twente Akzo Nobel
2356	Botlek-Vondelingenplaat, Rotterdam	2385	Uitbreiding agrarisch bedrijf Gebr. Smits Holding bv Zevenhuizen, Zuidplas
2357	Bestemmingsplan buitengebied Nunspeet	2386	Structuurvisie Gebiedsopgave Grenscorridor N69
2358	Uitbreiding pluimveehouderij Visch bv, Elburg	2387	Bestemmingsplannen Delft-Zuidoost
2359	Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk	2388	Pluimveehouderij Maatschap Vernooij, Wijk bij Duurstede
2360	Bestemmingsplan buitengebied, Berkelland	2389	Buitengebied 2010, Rhenen
2361	Ontwikkeling NDSM-werf Amsterdam	2391	Realisatie waterproductiebedrijf, Heel
2363	Gaswinning blok G16a-B Nederlandse deel continentaal Plat	2392	Uitbreiding varkenshouderij Peters, Wijchen
2364	Landbouwontwikkelingsgebied, Lintelo	2393	Bestemmingsplan buitengebied Westerveld
2365	Zuidelijke onsluitingsweg Erp	2394	Lichtenen buitenhaven, IJmuiden
2366	Uitbreiding varkenshouderij G.A. Wanink, Venebrugge	2395	Omleiding N316 's Heerenberg, Montferland
2367	Dijkversterking spui Oost, Hoeksche Waard	2396	Hoogwaterkering Den Oever
		2397	Bestemmingsplan 1e fase stadionpark, Rotterdam

- 2398 MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit: Nieuwe Westelijke Oeververbinding
- 2399 Vakantiepark en Recreatieve Poort Herperduin e.o.
- 2400 Pluimveehouderij Kruisstraat Herveld, Overbetuwe
- 2401 Willems beheer, America
- 2402 Vakantieparken De Pluimpot en Wulpdal, Tholen
- 2404 Inrichtingsplan De Kleine Beerze
- 2405 Inpassingsplan Oostvaarderswold
- 2406 Capaciteitsvergroting A1 Apeldoorn-Zuid - Deventer-Oost
- 2407 Varkenshouderij Van der Munt, Barneveld
- 2408 Uitbreiding varkenshouderij Jannink, Hof van Twente
- 2409 Dijkverbetering Kinderdijk-Schoonhovenseveer
- 2410 Aardgas+ De Wijk, Drenthe
- 2411 Herinrichting veehouderij Bouw Voorthuizen, Barneveld
- 2412 Partiële herziening Flevoland 2006, meer ruimte voor intensieve veehouderij
- 2413 Uraniumverrijking Urenco Nederland: capaciteitsuitbreiding
- 2414 Uitbreiding Vleeskuikenhouderij T.G. Burema, Leermens
- 2415 Aanleg aardgastransportleiding Norg - Groningen (NorgroN)
- 2416 Groene Energiecentrale Stadshavens Rotterdam
- 2417 Inrichting Botlek Tankterminal bv, Rotterdam
- 2418 Vrije Universiteit Medisch Centrum, Amsterdam
- 2419 Bestemmingsplan buitengebied, Woensdrecht
- 2420 Asbest Denaturering Zwolle bv
- 2421 Bestemmingsplan buitengebied, Overbetuwe
- 2422 Waterkeringen Perkpolder
- 2423 Gebiedsontwikkeling Oude Willem
- 2425 Zuidas Amsterdam - Flanken
- 2426 A4 Passage en Poorten & Inprikkers, MIRT Verkenning Haaglanden
- 2427 Uitbreiding veehouderij Houtbroekstraat 9, Someren
- 2428 Bestemmingsplan buitengebied, Veghel
- 2429 Wilg-plan Noordrand Midden, Noord-Brabant
- 2430 Bestemmingsplan Weenapoint, Rotterdam
- 2431 Omlegging N299 / Odijk-West
- 2432 Parallelstructuur A12 - Extra Gouwekruising
- 2434 Health en Wellness Werfhout, Montferland
- 2437 Bestemmingsplan buitengebied, Montferland
- 2438 Bestemmingsplan buitengebied, Boxtel
- 2439 Landbouwontwikkelingsgebieden Twenterand
- 2440 Dijkversterking Fort Everdingen – Ravenswaaij
- 2441 Dijkversterking Neder-Rijndijk Rijswijk – Opheusden
- 2442 Randweg Haps, Cuijk
- 2443 Energieopslag TU Delft
- 2444 Kustwerk Nieuwvliet, Sluis
- 2445 Traverse, Dieren
- 2446 Gebiedsontwikkeling Maaspark Well, Bergen (Limburg)
- 2447 Buizenstraat/-strook Eemshaven-Oosterhorn, Delfzijl
- 2448 Pluimveehouderij Annahof bv, Rouveen
- 2449 Gebiedsontwikkeling, Norgerbrug
- 2450 Dijkversterking Schoonhovenseveer - Zijpkade
- 2451 Dijkversterking Zijpkade - Fort Everdingen
- 2452 Bestemmingsplan buitengebied, Elburg
- 2453 Dijkversterking Steurgat/Bergsche Maas Dijkkring 24 Werkendam-Hank

2454 Bestemmingsplan buitengebied, Hof van Twente

2456 Kazernekwartier, Venlo

2457 Uitbreiding glastuinbouwgebied, Sexbierum

2458 Gasolieopslag zoutcavernes regio Twente

2459 Havenkwartier, Zeewolde

2460 Stadion Heracles, Almelo

2461 Inrichting plangebied Olde Maten en Veerslootlanden, provincie Overijssel

2462 Ruimte voor de Lek

2463 Modernisering Clauscentrale eenheid A, Maasbracht

2464 Ombouw N34 Witte Paal - J.C. Kellerlaan naar regionale stroomweg

2465 Bestemmingsplan Cantineweg, Katwijk

2466 Vergistingsinstallatie Dijkstra & Witteveen, Warffum

2468 Rijksinpassingsplan CO₂-opslag, Barendrecht

2469 Dijkverleggingen Cortenoever en Voorsterklei (Ijsselsprong), Brummen, Voorst, Zutphen

2470 Structuurvisie Den Helder 2025

2471 Zandwinning Lingemeren, Buren

2473 MIRT Verkenning Grevelingen

2474 COBRACable, hoogspanningsverbinding Nederland-Denemarken

2476 Structuurvisie, Maasdriel

2477 Dijkversterking Spui West, Voorne-Putten

2478 Veiligstellen drinkwaterwinning, Epe

2479 CCS Maasvlakte (ROAD-project)

2481 Windpark Dintel, provincie Noord-Brabant

2482 Oprichting kernenergiecentrale ERH, Borssele

2483 Bestemmingsplan buitengebied Zuidoost Enschede

2484 Dijkversterking, Krimpen aan den IJssel

2485 Zomerbedverlaging Beneden IJssel

2486 Neherkade, Den Haag

2487 Bestemmingsplan buitengebied, Emmen

2488 N282 Dorst, Oosterhout

Toetsingsadviezen besluit- en project-m.e.r. en overige m.e.r.-toetsingen

512 Baanverlenging Groningen Airport Eelde

979 Verdiepingen Veluwemeer en Wolderwijd

996 N303 Omleiding Voorthuizen

1297 Varkenshouderij Welvaarts, Tholen

1330 Transformatie belvédèregebied, Maastricht

1396 Rijnboog, Arnhem

1416 Rondweg N348 Zutphen-Eefde

1483 Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer

1611 A12 BRAVO projecten 3, 4, 6ab, 6c en 8, Woerden

1620 Oprichting verwerkingsinstallatie edelmetaalhoudend afval Remondis Argentia, Moerdijk

1633 Golfbaan, Cromvoirt

1737 Herinrichting Bakelse Beemden, Helmond

1815 N2 aansluitingen Meerenaakkerweg/ Heistraat en Noord-Brabantlaan

1829 Circuit De Peel, Venray

1838 Veehouderij Dorvar bv, Dreumel

1840 Oprichting reststoffen energiecentrale (REC), Harlingen

1853 Varkenshouderij Knoops, Lierop

1860 Golfbaan North Lake, Bernisse

1956 Varkenshouderij De Knorhof bv, Kapel-Avezaath

1979 1e fase A27 Lunetten - Hooipolder

2032 Grondwateronttrekking klimaat- en gietwatervoorziening Het Grootslag, Wervershoof/Andijk

2034 Leidsche Rijn Centrum Noord, Utrecht

2057 Uitbreiding varkenshouderij Van Duijnhoven, Sint-Oedenrode

2107 Inrichtingsplan, Olst-Wesepe

2111 Brandstofdiversificatie kerncentrale, Borssele

2120 Bedrijvenpark IBF, Heerenveen

2135 Locatiekeuzestudie uitbreiding jachthaven, Breskens

- 2138 Oprichting pluimveebedrijf Mts. Huisman, Dalfsen
- 2142 Natuurontwikkeling Dannemeer, Groningen
- 2147 Oprichting varkenshouderij Banken bv, Etten-Leur
- 2149 Uitbreiding Euro Tank Terminal bv, Europoort Rotterdam
- 2165 Woningbouw Aarle-Hokkelstraat, Best
- 2172 Oprichting warmtekrachtcentrale Corus, IJmuiden
- 2174 Dijkverbetering Keent-Grave
- 2176 Varkenshouderij Lanko bv, Tubbergen
- 2184 Warmteleidingen stadsverwarming Centrale Diemen - Almere Poort
- 2186 1e fase Ring Utrecht
- 2193 Uitbreiding pluimveebedrijf Adams Ell, Leudal
- 2210 Afvalverbrandinginstallatie SITA ReEnergy Roosendaal bv, Roosendaal
- 2212 Zandmotor Delflandse Kust
- 2219 Centrum ontwikkeling dierenparktheater, Emmen
- 2225 Recreatiewoningen nabij Cadzand-Bad
- 2238 Woningbouw Veghels Buiten
- 2241 Uitbreiding aardgasbuffer Zuidwending , provincie Groningen
- 2247 Vleeskuikenbedrijf Mts. De Groot, Hoogezand-Sappemeer
- 2262 Pyrolysefabriek, Hengelo
- 2264 Zuiderklip, Drimmelen
- 2268 Opwaardering Wilhelminakanaal, Tilburg
- 2273 Uitbreiding pluimveebedrijf Wegdam bv, Hof van Twente
- 2274 Bedrijventerrein Larserknoop, Lelystad
- 2277 Uitbreiding varkenshouderij De Steeg, Landerd
- 2297 Golfbaan The Dutch Zuidbaan, Lingewaal
- 2302 Plusstrook A12 Zoetermeer - Zoetermeer centrum
- 2308 Uitbreiding pluimveehouderij Mts. Kersten, Boxmeer (2 toetsingsadviezen)
- 2309 A29 Vaanplein - Barendrecht
- 2312 Uitbreiding opslagcapaciteit MET, Europoort Rotterdam
- 2347 Gasgestookte elektriciteitscentrale InterGen, Moerdijk
- 2352 Beoordeling zienswijzen MER Windparken Noordoostpolder
- 2353 Duurzame glastuinbouw, Pijnacker-Nootdorp
- 2363 Gaswinning blok G16a-B Nederlandse deel Continentaal Plat
- 2401 Varkenshouderij en mestverwerking Willems Beheer, America
- 2405 Inpassingsplan Oostvaarderswold
- 2410 Aardgas+ De Wijk, Drenthe

Adviezen toetsing plan-m.e.r.

- 1969 Structuurvisie en bestemmingsplan buitengebied, Hoogezand-Sappemeer
- 2028 Structuurvisie Randstad 2040
- 2058 Bestemmingsplan buitengebied, Ommen
- 2073 Herontwikkeling vliegbasis Soesterberg
- 2113 IJsseldelta Zuid, provincie Overijssel
- 2117 Provinciale Structuurvisie Zuid-Holland
- 2162 Biovergistingsinstallatie, Barneveld
- 2171 Landbouwontwikkelingsgebied Halle-Heide, Bronckhorst
- 2199 Structuurvisie Amsterdam
- 2207 Landbouwontwikkelingsgebieden Oost-Gelre en Berkelland
- 2214 Structuurvisie Noord-Holland
- 2234 Bestemmingsplan buitengebied, Epe
- 2245 Rotterdam Central District
- 2255 Bestemmingsplan buitengebied, Venray
- 2263 Landbouwontwikkelingsgebied Beemte-Vaassen
- 2266 Bedrijventerrein TradePort Noord, Venlo
- 2267 Buitengebied, Lochem
- 2271 Omgevingsvisie Drenthe
- 2282 Structuurvisie Katwijk
- 2289 Structuurvisie voor de ondergrond Drenthe

- 2293 Structuurvisie en bestemmingsplan buitengebied, Hoogezand-Sappemeer
- 2298 Bestemmingsplan buitengebied, Winterswijk
- 2301 Buitengebied Salland
- 2311 Bestemmingsplan buitengebied Dinkelland
- 2316 Actualisatie bestemmingsplan en/of structuurvisie buitengebied Bronckhorst
- 2331 Structuurvisie Rijnenburg, Utrecht
- 2340 Gebiedsontwikkeling Nieuw Stroomland
- 2357 Bestemmingsplan buitengebied, Nunspeet
- 2362 Bestemmingsplan buitengebied, Almelo
- 2403 Centrumgebied Groene Peelvallei
- 2424 Landbouwontwikkelingsgebied De Ass, Cuijk
- 2435 Structuurvisie ruimtelijke ordening Noord-Brabant
- 2436 Wijziging bestemmingsplan paardenhouderij, Lemele
- 2455 Bestemmingsplan buitengebied, Geertruidenberg
- 2472 Bestemmingsplan pluimveehouderijbedrijf Pastorijreed, Sexbierum
- 2480 Bestemmingsplan buitengebied 2010, Cuijk
- 1682 Waterdunen
- 1746 Bedrijventerrein Usseler Es, Enschede
- 1754 Ontpoldering Noordwaard
- 1774 Opwaardering Westfrisiaweg Heerhugowaard-Enkhuizen
- 1780 Agro- en Foodcluster West-Brabant
- 1828 Bedrijventerrein Beekbergsebroek & Biezematen, Apeldoorn
- 1834 Natuur- en recreatiepark Muzenrijk (BillyBird), Cranendonck
- 1971 Uitbreiding varkenshouderij Oude Lenferink Beheer bv, Fleringen
- 2033 Recreatieve ontwikkelingen Amsterdamsche Veld, Emmen
- 2051 Herinrichting recreatiegebied Nieuw Hulckesteijn, Nijkerk
- 2053 Bedrijventerrein TNO Hogezijdse Polder, Cromstrijen
- 2100 Grote Markt Oostzijde, Groningen
- 2150 Zoutwinning Frisia Zout bv, Harlingen
- 2179 Moordrechtboog, bestemmings- en inpassingsplan Gouweknoop
- 2182 Park Lingezege (2 toetsingsadviezen)
- 2192 Waterberging Diesdonk
- 2215 Pluimveehouderij Haan, Nieuw Weerdinge
- 2244 Uitbreiding fokzeugen- en vleesvarkensbedrijf Peters, Veghel
- 2261 Waterfront Harderwijk
- 2274 Bedrijventerrein Larserknoop, Lelystad
- 2304 Attero Noord bv, locatie Wijster
- 2310 Tuinbouwgebied Sappemeer-Noord
- 2352 Windparken Noordoostpolder
- Gecombineerde toetsingsadviezen plan- en besluit-/project-m.e.r.**
- 1050 Pot- en containerteelt in de Hazerswoudsche droogmakerij
- 1166 De Centrale As, kanaalverlegging Prinses Margrietkanaal, Burgum
- 1309 Windpark Delfzijl Noord
- 1323 Woningbouwlocatie Nieuwveense Landen, Meppel
- 1331 Duurzaam Industriepark, Cranendonck
- 1519 Gezandebaan (golfbaan 't Woold) Heusden, Asten
- 1670 Dijkverlegging Westenholte, Zwolle
- Overige adviezen**
- 2197 Monitoring aardgaswinning Waddenzee locaties Moddergat, Lauwersoog, Vierhuizen
- 2345 Mobilisatiecomplex Alverna, Wijchen

Kijk voor projectinformatie en adviezen op www.commissiemer.nl

Internationaal

Werkgroepadviezen

- 076 Advice on review of EIA for Wadi Hassan Dam Project, Jemen
- 083 Avis sur l'examen de la qualité de l'EIES du project Memve'ele, Kameroen
- 086 Advice on pre-terms of reference for the Post Conflict Impact Assessment for the Reconstruction of the Mining Sector in Katanga, Democratische Republiek Congo

Secretariaatsadviezen

- Comentarios al EEIA para el Proyecto Geotermico de Laguna Colorada, Bolivia
- Appraisal of EIA requirement for ORIO projects 2nd call, ORIO
- Approach for the Ghana SEA for the oil and gas sector, Ghana
- Advies over milieustudies voor een diepzeehaven in natuurgebied, Colombia
- Rapport *EIA mapping* in zeven provincies, Pakistan

Capaciteitsontwikkeling landen/regio's

Afrika

- Burundi
- Democratische Republiek Congo
- Ethiopië
- Ghana
- Jemen
- Kaapverdië
- Kameroen
- Mozambique
- Oeganda
- CLEAA (geheel Afrika)
- ENTRO (Hoorn van Afrika)
- SEEAC (Centraal-Afrika)
- WWF-WAMER (West-Afrika)

Azië

- Indonesië
- Pakistan
- Vietnam

Europa

- Georgië
- Macedonië
- Roemenië

Latijns-Amerika

- Bolivia
- Colombia
- Suriname

Kijk voor projectinformatie en adviezen op www.eia.nl

Bijlage 4

PRESENTATIES EN PUBLICATIES 2010

Nederland

Presentaties

- Basiscursus m.e.r., Geoplan, Amsterdam
- Basiscursus Milieurecht, onderdeel milieueffectrapportage, Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid, Rotterdam
- Basiscursus tracé/m.e.r. voor Rijkswaterstaat, Zoetermeer
- Bijdrage aan workshop *Evaluatie plan-m.e.r. voor waterplannen*, Provincie Zuid-Holland en DHV, Utrecht
- Bijdrage aan expert meeting over *Toepassen van een Gezondheideffectrapportage en de relatie m.e.r. en gezondheid bij bestemmingsplanprocedures*, Gemeente Ommen
- Bijeenkomst Modernisering m.e.r. voor Provincie Overijssel, Zwolle
- Bijeenkomst Modernisering m.e.r. voor Provincie Utrecht, Utrecht
- Bijeenkomst Modernisering m.e.r. voor Provincie Flevoland, Lelystad
- Cursus *Borging van kwaliteit; de nieuwe rol van de Commissie*, Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid, Maarssen en Rotterdam
- *Consequenties modernisering m.e.r.* Deskundigendag Commissie m.e.r., Driebergen
- Cursus *Opstellen van structuurvisies en m.e.r.*, Geoplan, Amsterdam
- *Een nieuwe wet; een nieuw begin?* Deskundigendag Commissie m.e.r., Driebergen
- Erfgoed in ruimte. RCE-bijeenkomst, Amersfoort
- Gastcollege m.e.r., Universiteit van Amsterdam
- *Gebiedsontwikkeling gezien vanuit de m.e.r.-praktijk*, Rijksvastgoed- en ontwikkelbedrijf, Den Haag
- Inleiding *M.e.r. en intensieve veehouderij*, Milieu Overleg Lokale Overheden van Provincie Brabant, Den Bosch
- *Leren om te compenseren*. VVM-bijeenkomst, Driebergen
- M.e.r. versus klimaatverandering en water, VVM-bijeenkomst, Utrecht
 - Klimaatverandering in m.e.r.
 - Waterplannen (van nationaal tot op waterschapsniveau) en m.e.r.
 - Wat leren we van buitenlandse ervaringen?
 - Drinkwaterwinning, warmte-koudeopslag en m.e.r.
- *Meer met m.e.r.* RCE-bijeenkomst, Amersfoort
- *Milieueffectrapportage voor plannen en projecten*, onderdeel toetsing door de Commissie m.e.r., Geoplan, Amsterdam
- *Milieueffectrapportage voor plannen en projecten*, onderdeel jurisprudentie, Geoplan, Amsterdam
- *Plan-m.e.r. bij infrastructuurprojecten*, ministerie van Verkeer en Waterstaat, Den Haag
- *Training M.e.r.-beoordeling* voor ProRail, Utrecht
- *Waarom archeologie in m.e.r.*, bijeenkomst van de Commissie en RCE, Woerden
- *Waterplannen en m.e.r.*, VVM-bijeenkomst, Utrecht
- Workshop *Archeologie in m.e.r.*, jaarlijks congres van de archeologie (Reuvensdagen), Rotterdam
- Workshop *Nieuwe m.e.r.-wetgeving en de rol van de Commissie m.e.r.*, Schakeldag, Utrecht
- Workshop *Toepassing plan-m.e.r. bij infrastructuurprojecten*, Rotterdam
- Workshop *Uitwerking Sneller & Beter* voor Arcadis, Baarn

Publicaties

- 'Handreiking als hulpmiddel: cultuurhistorie in de m.e.r.-praktijk'. B. Drechsler, G. Korf, E. Romeijn. In: *Toets*, nr. 4, 2010, p. 22-25
- 'Malta in m.e.r. : Een aanzet tot discussie over cultuurhistorie in milieueffectrapportages'. G. Korf. In: *Vitruvius*, nr. 11, 2010, p. 50-52
- *Milieurecht Totaal*, hoofdstuk 7 Wet milieubeheer. Kluwer, Deventer 2010
- 'Natuur vooraf oppakken is sneller en beter'. B. Beerlage. In: *Via Natura*, nr. 39, 2010, p. 9
- Periodieke annotaties m.e.r.-jurisprudentie voor *Jurisprudentie Milieurecht Totaal*. SDU, Den Haag
- Periodieke annotaties m.e.r.-jurisprudentie voor *Toets*. Aeneas, Boxtel
- 'Plan-m.e.r. en structuurvisies: Leuker kunnen we het maken, makkelijker ook'. M. van Eck en G. de Zoeten. In: *Toets*, nr. 3 2010, p. 12-17
- *Praktijkboek bestemmingsplannen en procedures*. S.M. van Velsen, F. Arents en H. de Vries. Derde geheel herziene druk. SDU, Den Haag 2010; ISBN 978 90 125 7085 5
- 'Snellere en betere besluiten: erkennen van onzekerheden en risicomanagement'. G. Draaijers, J.A. Annema, M. Broekmeijer e.a. In: *Toets*, nr. 4 2010, p. 6-10
- Tekst en commentaar *Wet algemene bepalingen omgevingsrecht*, Kluwer, 2010 (onderdelen van Bor en Mor, S.M. van Velsen). ISBN 978 90 130 5559 7
- *Approach of NCEA on climate change in environmental assessment* tijdens seminar *Regions for Sustainable Change*, REC; Wenen, Oostenrijk
- Workshop SEA voor het Regionale Olie- en Gasprogramma WWF WAMER; Banjul, Gambia
- Drie tweedaagse seminars over SEA voor het Nijl Bassin i.s.m. ENTRO/NBI; Egypte, Ethiopië, Soedan
- Workshop *Efficacité des systèmes nationaux d'évaluation environnementale*; ACAMEE, Yaoundé, Kameroen
- Workshop SEA voor delegatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken van Indonesië; Utrecht, Nederland
- Workshop SEA voor delegatie van de Universiteit van Papoea; Utrecht, Nederland
- Presentatie m.e.r. en mijnbouw, SEEAC; Yaoundé, Kameroen
- *SEA and the Mekong Delta plan*, presentatie tijdens de derde high level meeting *Towards a Mekong Delta plan*; Ho Chi Minh city, Vietnam
- *Urban planning and EIA experiences from the Netherlands*, presentatie voor het Korea Environmental Institute (KEI); Seoul, Zuid-Korea
- Presentatie over EIA voor Infrastructuur-/ investeringsprojecten van het ORIO-programma voor medewerkers van AgentschapNL; Den Haag, Nederland
- Presentatie *How can SEA assist governments in making informed political decisions?* tijdens de workshop *Assessing and managing environmental and social aspects of petroleum activities*, ministerie van Milieu (Noorwegen), Commissie m.e.r. en NORAD; Oslo, Noorwegen
- Presentatie *Guidance on IA and Climate: from confusion to synergie – Examples and challenges* tijdens het *IAIA special symposium Climate Change and Impact Assessment*; Aalborg, Denemarken

Internationaal

Presentaties

- Workshop m.e.r., met cases uit Nederland, NIMOS; Paramaribo, Suriname
- Presentatie *SEA for spatial and land use planning in the Papua Province*; Bogor, Indonesië
- Congres *International Association for Impact Assessment (IAIA) '10*; Genève, Zwitserland; presentaties over en bijdragen aan o.a.: *Reshaping agriculture, Biodiversity in IA and decisionmaking* en *SEA capacity development*

- Presentatie *The Aalborg lessons – Guidance and practice in using SEA for climate issues in Developing countries*, tijdens het IAIA special symposium *Climate Change and Impact Assessment*; Washington DC, Verenigde Staten
- Presentatie *Climate change and EIA in The Netherlands – Experiences of the NCEA* tijdens het IAIA special symposium *Climate Change and Impact Assessment*; Washington DC, Verenigde Staten
- Presentatie van cases over grensoverschrijdende m.e.r.-projecten tijdens workshop *Capacity Building for Effective Implementation of SEA and EIA Laws in Bulgaria, Romania and Turkey*, REC; Szetendre, Hongarije
- Presentatie *Equator Principles and Environmental Assessment* tijdens de *Dutch Round Table* bij de Rabobank; Utrecht, Nederland
- *Governance: dealing with uncertainties – The value of Strategic Environmental Assessment in societal decision making*, presentatie tijdens de internationale conferentie *Deltas in times of Climate Change*; Rotterdam, Nederland
- Lid van het panel *Vietnam Delta Session* bij de internationale conferentie *Deltas in times of Climate Change*; Rotterdam, Nederland
- Presentatie *Lessons learned in the IOB Evaluation* tijdens de ‘Kenniskring Klimaat en Capaciteitsontwikkeling’, DGIS; Den Haag, Nederland
- Lid van Wereldbank-panel bij de lancering van de publicatie *Strategic Environmental Assessment in Policy and Sector Reform – Conceptual Model and Operational Guidance*; Washington D.C., Verenigde Staten
- Gastcolleges over EIA/SEA; ITC/Enschede, UNESCO-IHE/Delft, Saxxion Hogeschool/Deventer

Publicaties

- *From public debate to public dialogue. A guideline on public consultation in SEA and EIA procedures in Romania*. Ameco Environmental Services, 46 p., 2010
- *Ecosystems and community based climate change adaptation training kit*. Wetlands International, 2010 (cases on CD)
- *Climate change in water management*. F. Ludwig en R. Swart, Wageningen UR, Netherlands Commission for Environmental Assessment (NCEA); Co-operative Programme on Water and Climate (CPWC), 58 p., 2010
- *Biodiversity in Environmental Assessment. Enhancing Ecosystem Services for Human Well-Being*. R. Sloomweg, A. Rajvanshi, V.B. Mathur and A. Kolhoff. Cambridge University Press, 437 p., 2010; ISBN 978 05 218 8841 7
- *Strategic environmental assessment in policy and sector reform: conceptual model and operational guidance*. The World Bank, 213 p., 2011; ISBN 978 08 2138 559 3
- *Handbook of strategic environmental assessment*. Eds. B. Sadler, R. Aschemann, J. Dusik, T.B. Fischer, M.R. Partidario en R. Verheem. Earthscan, 587 p., 2011; ISBN 978 18 440 7365 8

Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is in 1987 bij wet ingesteld als onafhankelijke adviescommissie. Zij adviseert overheden over de kwaliteit van milieu-informatie in milieueffectrapporten (MER). Zelf schrijft zij deze rapporten niet. Meestal doen adviesbureaus dit, in opdracht van particuliere initiatiefnemers, gemeente, provincie of Rijksoverheid. De Commissie houdt zich afzijdig van besluitvorming of politieke afwegingen.

Ook buiten Nederland brengt de Commissie adviezen uit, meestal in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In lijn met het programma van dit ministerie gaat in het internationale advieswerk niet alleen aandacht uit naar milieueffecten maar ook naar sociale en economische gevolgen, bijvoorbeeld voor de levensstandaard van lokale bewoners.

De belangrijkste kenmerken van de Commissie zijn:

- onafhankelijkheid;
- deskundigheid.

Om onafhankelijk van bestuurlijke verantwoordelijkheden en politieke afwegingen haar oordeel te kunnen geven, staat de Commissie als zelfstandige stichting los van de overheid.

Behalve op advisering richt de Commissie zich op het delen en verspreiden van kennis van milieueffectrapportage.

www.commissiemer.nl (Nederland)

www.eia.nl (internationaal)

